

Т.В. Філат, М.Ю. Сидора, О.С. Запорожець

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ РІЗНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ

У статті досліджено деякі особливості національного характеру представників різних національностей, проаналізовано та узагальнено досвід роботи в багатонаціональних групах. Визначено доцільність та ефективність застосування різних педагогічних прийомів і методів у роботі з іноземними студентами.

Ключові слова: іноземний студент, національний характер, менталітет, мовна підготовка, соціально- побутова, культурна адаптація.

The article deals with some of the features of the national character of different nationalities, analyzes and summarizes the experience of the work in multinational groups. The practicability and effectiveness of different teaching methods and techniques in working with foreign students have been identified.

Keywords: foreign student, national character, mentality, language training, social, cultural adaptation.

В статье исследованы некоторые особенности национального характера представителей разных национальностей, проанализирован и обобщен опыт работы в многонациональных группах. Определены целесообразность и эффективность использования различных педагогических приемов и методов в работе с иностранными студентами.

Ключевые слова: иностранный студент, национальный характер, менталитет, языковая подготовка, социально-бытовая, культурная адаптация.

Процес інтеграції України в європейський освітній простір характеризується все більшим зростанням числа іноземних громадян, які

здобувають вищу освіту в навчальних закладах нашої країни. У Дніпропетровській медичній академії навчання іноземних студентів здійснюється протягом понад 20 років, що дозволяє говорити про певні педагогічні набутки та досягнення у роботі з цим контингентом студентів.

Мета роботи – узагальнення досвіду викладання мови іноземним громадянам, визначення впливу менталітету студентів різних національностей на процес навчання, окреслення певних методичних прийомів педагогічної діяльності.

Якість професійної підготовки спеціалістів – це одне з першочергових завдань, що стоять перед вищою школою. Підготовка іноземних студентів має ряд особливостей, зумовлених, у першу чергу, необхідністю попередньої мовної та соціально-побутової адаптації громадян інших країн.

За минулий період кафедра отримала великий досвід роботи з іноземними слухачами різних національностей: китайцями, арабами, африканцями, індусами. В останні два роки громадяни Індії вступають одразу на перший курс англomовної форми навчання, оминаючи підготовче відділення, що значно погіршує рівень володіння російською мовою.

Кафедра мовної підготовки, враховуючи особливості менталітету, застосовує диференційований підхід до навчання слухачів та студентів з різних країн: застосовуються різноманітні методичні прийоми, проводиться систематичний контроль засвоєння знань різного рівня складності. Використовуваний навчально-методичний комплекс дозволяє враховувати індивідуальні особливості представників кожної нації. Адже, як зазначає А.Єсік, саме «сфера освіти несе відповідальність за розуміння ментальних характеристик, додамо, й за формування культури міжнаціонального спілкування, знання принципів міжкультурної комунікації і придбання етнопсихологічної компетентності» [3].

Такий підхід до навчання студентів вимагає, перш за все, професійного росту самого викладача: чим вищий рівень знань викладача, тим вища "планка" вимог до студентів. Професійний ріст викладачів повинен включати

не лише збільшення обсягу знань з певної дисципліни, а й розширення світогляду, вміння враховувати особливості менталітету різних національних груп при обиранні стратегії, методів і прийомів навчання, виховання в собі пріоритету об'єктивності над суб'єктивністю.

За класифікацією Річарда Льюїса, національні культури за способом організації розподіляються на моноактивні, поліактивні й реактивні [5]. При роботі з представниками поліактивних культур (студенти-араби, індуси) варто враховувати такі їх особливості, як емоційність, імпульсивність, певну неорганізованість, здатність до імпровізації у складних ситуаціях, часто відсутність пунктуальності. На думку Ю.О. Сердюка, робота, а отже й навчання, не узгоджується з дисциплінованістю й педантизмом, лінощі й неробство не засуджуються арабським суспільством [6]. При роботі з такою національною групою на перше місце виходять посилений контроль, жорсткі рамки субординації «студент» – «викладач».

Разом з тим, для арабів основою їх соціального устрою є сім'я, яка посідає перше місце серед життєвих цінностей. З одного боку, це може бути досить суттєвим чинником впливу на студента-араба, адже дуже часто в академії отримують освіту цілі династії, що дає можливість у разі потреби апелювати до старшого у сім'ї. З іншого боку, десятки разів нагадуючи ім'я по батькові викладача, чуєш у відповідь незмінне «преподаватель». Але це не навмисно, а норма, бо звертання на ім'я або ім'я по батькові допускається лише в родинному та дружньому колі.

Представники реактивних культур, на думку дослідника [5], мовчазні, виявляють повагу до співбесідника, пунктуальні. Яскравими представниками такої групи є студенти з Китаю. Мовна підготовка студентів-китайців має цілий ряд особливостей, зокрема труднощі в усному мовленні на фоні, як правило, блискучого засвоєння писемної форми мови. Це пояснюється цілим рядом чинників, серед яких на окрему увагу заслуговує характерний саме для китайців принцип "не втратити обличчя". У Китаї шанують великого Конфуція, підпорядковуються його догмам, зокрема забороні "втрачати

обличчя". Як стверджує Л.С. Васильєв, "самой страшной, непереносимой обидой, катастрофой для любого ... была «потеря лица» – публичное унижение, обличение, обвинение в чем-то недостойном, не соответствующем его чину, положению, образованию, воспитанию. Публичное обвинение, например, во взяточничестве, мошенничестве на экзаменах и т. п." [2, 159]. "Втратити обличчя" – це опинитись у неприємній ситуації через власну неспроможність щось зробити. Сказати: "Ні, я цього не зроблю, я не зможу цього зробити", "Я не розумію Вашого питання", поставити додаткове питання викладачеві – це поставити під сумнів його професійні вміння, а отже, – "втратити обличчя". Шлях вирішення цієї проблеми лише один – створення на заняттях такого мікроклімату, який би не просто мотивував до навчання, але й унеможлиблював ситуацію "втрачання обличчя".

Колективом авторів кафедри травматології та ортопедії, яку очолює професор О.Є. Лоскутов, була висловлена дуже плідна думка-концепція щодо навчання іноземних студентів: "У зв'язку з тим, що для іноземних студентів слов'янська група мов ... не є рідною, у них можуть виникати перешкоди при засвоєнні матеріалу. На це потрібно звертати увагу при проведенні лекцій і практичних занять. Структуру лекцій необхідно будувати, враховуючи труднощі сприйняття усної і писемної мови іноземцями, які недосконало її знають. У зв'язку з цим у ході подання лекційного матеріалу потрібно широко використовувати ілюстративний матеріал ... Для того, щоб привернути увагу під час лекцій, треба по кілька разів повторювати нові специфічні ... терміни, не знайомі для студентів, підкріплюючи їх ілюстраціями" [4, 256].

Ці особливості треба враховувати і при оформленні тестових завдань, пам'ятаючи, що реципієнт – іноземець – має зовсім інший менталітет, недостатній рівень мовної компетенції для того, щоб сприймати вузькоспеціалізований медичний текст. І розуміння граматично й синтаксично перенавантаженого тексту неможливе для іноземного студента. Під час пояснення нового матеріалу викладач повинен особливу увагу

приділяти логічності і чіткості свого мовлення та уникати активного вживання синтаксичних конструкцій, ускладнених зворотами, паралельним підпорядкуванням. Вживання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів, на жаль, викликає труднощі навіть у носіїв мови, тому бажано спрощувати такі речення. Важливими є також темп мовлення, дикція, жести й міміка, емоційність викладача, які мають варіюватись залежно від особливостей кожної конкретної групи, в якій працює викладач. Вдалого поєднання цих складових моделі викладання можна досягти через як теоретичне, так і практичне дослідження національних моделей поведінки.

Якщо кафедра мовної підготовки навчає іноземних студентів загальнонавчальної лексики і дає основи наукового стилю, вчить працювати з науковим текстом: читати, перекладати, розуміти його, то вивчення клінічної термінології в повному обсязі, тлумачення медичних термінів, засвоєння правил професійного етикету, вміння спілкуватись із хворими або колегами – це, безумовно, прерогатива клінічних кафедр. Колектив академії має створювати такі умови, щоб іноземні студенти вимушені були спілкуватися російською мовою, а не ховатися за улюблений лозунг-відмовку: «Після навчання я не залишусь працювати в Україні». Це є важливим підґрунтям для органічної інтеграції іноземних громадян в умови сучасної України.

Оскільки групи іноземних студентів не завжди розподіляють за принципом національної приналежності, актуальним питанням є налагодження міжнаціональних відносин, з одного боку, й адаптація студентів до соціально-культурних умов країни навчання. З цією метою ведеться систематична робота щодо формування толерантного ставлення до представників інших націй і народностей.

25-річний досвід роботи кафедри мовної підготовки з іноземними студентами дозволяє визначити певні принципи та підходи до навчання іноземних громадян, дотримання яких дозволяє оптимізувати та зробити більш результативним навчальний процес:

- постійний професійний розвиток викладача;

- вивчення та урахування в процесі навчання особливостей національного характеру студентів з різних країн;
- диференційований підхід до навчання студентів з різним рівнем мовної підготовки;
- співпраця та постійний обмін досвідом кафедр різних напрямків;
- комплексний підхід до організації навчального процесу, який передбачає органічне поєднання навчальної, методичної та виховної роботи;
- робота потребує високого інтелекту, міцного здоров'я й обізнаності у багатьох галузях науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальные проблемы обучения иностранных студентов: Материалы межвузовской научно-практической конференции. – Днепропетровск, 1998 - 2014. – №№ 1-17.
2. Васильев Л. С. История религий Востока. Учебное пособие. – М.: Книжный дом «Университет», 2000. – 436 с.
3. Єсік А. Етнопсихологічні особливості студентів як предмет сучасних психологічних досліджень [Електронний ресурс] / Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Psihologia/69420.doc.htm
4. Лоскутов О.Є., Олійник О.Є., Головаха М.Л., Кондрашов В.М. Особливості викладання курсу травматології та ортопедії іноземним студентам //Медична освіта. – № 3. – 2002. – 352 с.
5. Льюис Р. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию. – 2-е изд. – М.: Дело, 2001, с. 64 – 76.
6. Сердюк Ю.О. Менталитет арабов [Електронний ресурс] //География, № 10/2003. – Режим доступу: <http://geo.1september.ru/article.php?ID=200301003>